

OSMANLI ARŞİV BELGELERİ

Doç. Dr. Recep KARACAKAYA, Yrd. Doç. Dr. İsmail YÜCEDAĞ, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2013, 480 s.

Ebul Faruk ÖNAL

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. E-posta: ebulfaruk@gmail.com

Bilindiği gibi Türkler, İslam Dinini kabul ettikten sonra zaman içinde alfabelerini de değiştirmişler ve Arap alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden sonra özellikle XIII. yüzyıldan itibaren Türkçe, Anadolu'da bir yazı dili olarak gelişmeye başlamış, Selçuklu Devleti'nde yerleşmiş gelenekler, yani Arapça ve Farsçanın devletin resmî dilleri kabul edilmesi geleneği zaman içinde etkisini yitirince, Türkçe bilim, edebiyat ve devlet dili olarak önem kazanmaya başlamıştır. Türklerin Anadolu'ya yerleşip, Türkçeyi edebiyat ve devlet dili olarak geliştirmeleri bir anlamda bin yıllık birikimi doğuracak sürecin de başlangıcı olmuş ve yaklaşık bin yıllık Türk tarihi bu yazı ile yazılmıştır. Harf inkılabına kadar devam eden bu dönemden günümüze yüz binlerce cilt kitap ile hemen hemen tamamı Osmanlı Devleti'ne ait milyonlarca arşiv vesikası intikal etmiştir.

Osmanlı medeniyeti ve kurumları konusunda her konunun bilimsel ölçüklere uygun şekilde aydınlatılabilmesi, önemli ölçüde arşiv vesikalarının incelenmesine bağlıdır.

Toplumlar, geçmişlerini hatırladıkları, onları toplum yapan kültürel değerlerini korudukları sürece sağlıklı olabilirler. Toplumsal hafızanın yaşatılması, ancak yazılı metinlerin okunup anlaşılmasıyla mümkün olabilir. Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümleri başta olmak üzere, Türk Dili ve Edebiyatı, Bilgi ve Belge Yönetimi, Sanat Tarihi vb. bölümleri ile diğer fakültelerin (İlahiyat ve İktisat) ilgili bölümlerindeki lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim

faaliyetleriyle öğrencilere Osmanlı Türkçesi çeşitli düzeylerde öğretilmektedir.

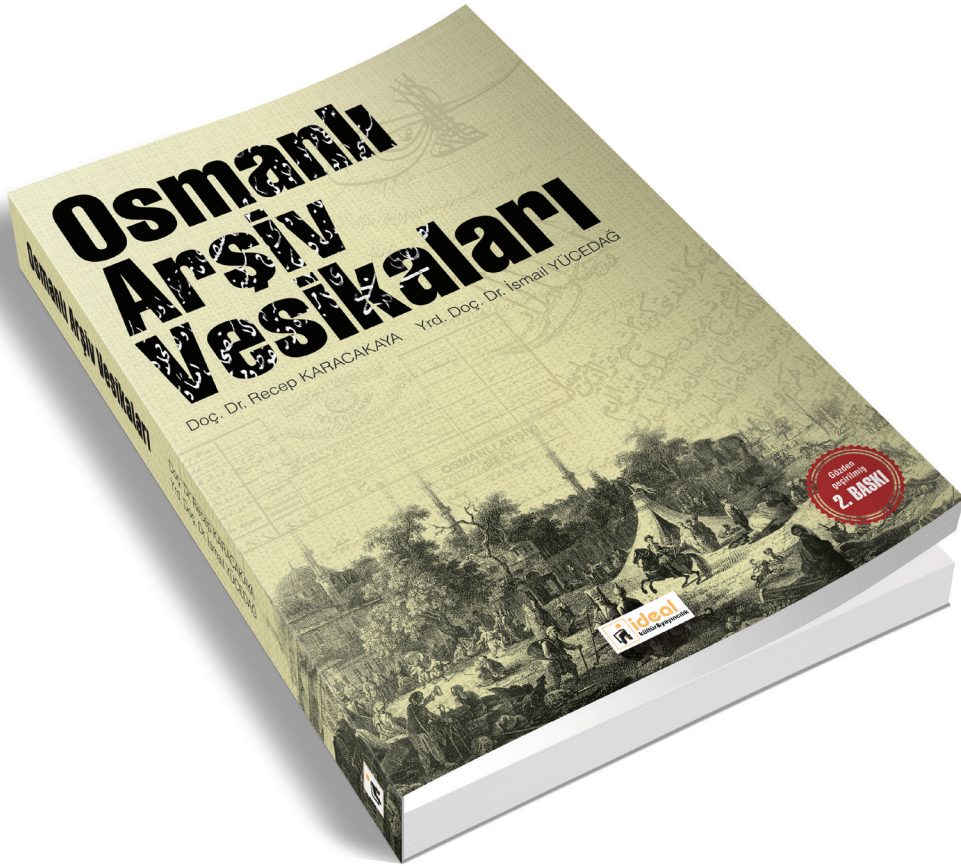
Eser öncelikle, öğrencilerin Osmanlı Arşiv Vesikaları derslerinde, arşiv vesikalarını rahatça okuyabilme ve anlayabilmelerine yardımcı olmayı hedefleyen bir ders kitabı olmasının yanı sıra, bu alanın meraklılarına hitap edebilmek üzere hazırlanmıştır.

Osmanlı Arşiv Vesikaları ile yalnızca okuyucuların arşiv belgelerini okuma, anlama ve değerlendirebilme melekelerinin geliştirilmesine yardımcı olma amaçlanmaktadır.

Kitap, bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, Arap yazısının çeşitleri ve özellikleri, Osmanlı'nın kullandığı yazı çeşitleri, arşiv vesikalarında yoğun olarak kullanılan Talik, Rika, Divânî ve Siyakat yazı türleriyle ilgili bilgiler ana hatlarıyla verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, okuyucuya arşiv belgelerini okuma ve anlamada kolaylık sağlayacağı düşünülen sayılar, günler, aylar, Hicri ve Rumi takvimlerin özellikleri ve tarih çevirme hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde 154 belge, özetleri ve transkriptleri ile birlikte yer almaktadır. Bilindiği gibi Osmanlı Arşivi'nde farklı fonlar içinde çok değişik belge türleri mevcuttur. Belgelerin seçiminde, öncelikle bu yazıları öğrenecek kişilerin durumu göz önünde bulundurulmuş, belgelerin mümkün olduğu ölçüde rahat okunabilir olması ve arşivde sık karşılaşılan belge türleri olma özelliği ön planda tutulmuştur.

Bu çerçevede birinci bölümde çeşitli fonlardan seçilmiş 104 adet rika, 5 adet nüfus defteri kaydı, 4 adet temettuat defter kaydı, 5 adet şer'îye sicil kaydı, 18 adet divânî, 3 adet şikâyet defter kaydı, 15 adet siyakat belge, transkriptleri ile yer almaktadır. Belgelerin görüntü ve transkriptlerinin karşılıklı olarak yer alması, okuyuculara metni takip etmede kolaylık sağlaması amacını taşımaktadır. Belgeler, belirtilen çerçevede her bölümde türleri içinde kronolojik sıra takip etmektedir.

İkinci bölümde ise 116 belge yalnızca görüntü ve özetleri ile birlikte verilmiştir. Bu bölümde 79 adet rika, 5 adet nüfus defteri kaydı, 5 adet şer'îye sicil kaydı, 14 adet divânî, 3 adet şikâyet defter kaydı, 10 adet siyakat belge yer almaktadır.

Eserde, Osmanlı Arşivi'nin çeşitli fonlarında bulunan 43 ayrı kaleme ait toplam 270 adet belge yer

almaktadır. En eski tarihli belge 1301, en son tarihli belge ise 1924 yılına ait olup belgeler yaklaşık 623 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Osmanlı Arşivi'nin sisteminde görüntüsü bulunan fonların-belgelerinin bir kısmında (Hatt-ı Hümayun gibi...) tarih bulunmamaktadır. Bu tür belgelerin tarihleri Osmanlı Arşivi'nin katalog sisteminden alınarak eklenmiştir. Kitabın sonunda, belgelerin kodları bir liste halinde verilmiş, yine okuyucuya kolaylık sağlayacağı düşünülen ve genelde belgelerde geçen kelime ve kavramları içeren bir sözlük düzenlenmiştir.

Osmanlı Arşiv Vesikaları kitabı aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin sosyal, kültürel, dinî, ekonomik, siyasal ve düşünce yapısı ile şehircilik ve çevre kültürü açısından ilk elden önemli bilgiler vermektedir.